

Het villalandschap rond het Markdal te Ginneken, 1840-1940

door

GERARD OTTEN

Het karakter van Breda wordt overwegend bepaald door wijken die gebouwd zijn in de negentiende eeuw. Het centrum wordt omgeven door een singelring uit de negentiende eeuw, omgeven door bebouwing uit die tijd. Belangrijke negentiende-eeuwse wijken vinden we in Breda-Zuid en Ginneken. De Ginnekenweg, de Baronielaan, de Duivelsbruglaan en de Ulvenhoutselaan vormen hier de ruggengraat van een uitgebreid complex negentiende-eeuwse bebouwing.

Breda profileerde zich in de negentiende eeuw als een luxe stad. De ontwikkelingen werden voornamelijk bepaald door de bouw van herenhuizen en villa's. De gemeentebesturen van Breda en Ginneken richtten zich op het aantrekken van een bevolking van gegoeden en gepensioneerden. De inrichting van de stad was hier ook op afgestemd. Er werden parken aangelegd, het Valkenberg en het Wilhelminapark, en de voornaamste straten in de nieuwe wijken werden verfraaid door plantsoenen. Breda mat zich met Den Haag en Arnhem en gaf zichzelf de bijnaam 'Het Haagje van het Zuiden'. De opkomende industrie ten noorden van de stad werd slechts gedoogd.

Deze ontwikkeling had al een lange traditie. In de zeventiende en achttiende eeuw werd Breda omgeven door een krans van landgoederen en buitenhuizen.¹ Ná de Belgische Opstand (1830-1839) werden in de omgeving van Breda ook villa's gebouwd. Met de ontmanteling van de vesting en de aanleg van spoor- en tramwegen kreeg de omgeving van Breda en met name de omgeving van Ginneken en het Mastbos het karakter van een villagebied.

Het gebied ten zuiden van de Duivelsbrug in Ginneken nam in deze ontwikkeling een centrale plaats in en op dit gebied zullen we ons in dit artikel richten. Wat is de betekenis van dit gebied voor de ontwikkeling van Breda in de negentiende en het begin van de twintigste eeuw? In welk opzicht komt de ontwikkeling van Ginneken overeen met villa-ontwikkelingen elders in Nederland en in welk opzicht is deze ontwikkeling specifiek voor Ginneken? Als we de geschiedenis van de villaparken in Nederland schrijven, in welk hoofdstuk kunnen we het villagebied rond het Markdal en Bouvigne onderbrengen?

Villa's en villaparken

Het woord 'villa' werd vooral in Engeland in het begin van de negentiende eeuw gebruikt als aanduiding van een klein tot middelgroot herenhuis in een lande-

